

**кандидат економічних наук,
зав. відділу методології обліку та аудиту
ННЦ “Інститут аграрної економіки”**

ЗДОБУТКИ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ШКОЛИ З БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Розглядаються наукові напрацювання науково-практичної школи з бухгалтерського обліку в сільському господарстві при Інституті аграрної економіки

За 50-річну історію свого існування Інститут аграрної економіки здійснив вагомі та визначні розробки в формування теорії та організації практики ведення бухгалтерського обліку в АПК і дав науці чимало яскравих особистостей – П.П.Німчинова, Й.С.Пасхавера, О.А.Богущького, М.А.Ящука, П.Т.Саблука, М.Я.Дем’яненко, Ф.Ф.Бутинця, Л.К.Сука, Г.Г.Кірейцева, П.Я.Хомина, М.Ф.Кропивка, В.Б.Моссаковського та багато інших вчених.

Статус Інституту в колишньому СРСР та і сьогоднішній Україні зобов’язує його співробітників теоретично обґрунтовувати та методично забезпечувати вирішення найактуальніших питань обліку, звітності, контролю і аналізу. Кожний з напрямків досліджень носив піонерський характер і, як правило, лягав в основу рішень директивних органів з цих питань.

Розроблені в Інституті інструкції, положення, порядки, рекомендації, методики застосовувались підприємствами на теренах всього СРСР і нині лежать в основі обліково-аналітичної роботи всіх господарських суб’єктів АПК України. По них здійснюється підготовка і перепідготовка профільних спеціалістів.

Аналіз найбільш вагомих наукових розробок дає нам право стверджувати про наявність дієвої науково-практичної Школи з обліку, аналізу та контролю в стінах Інституту. В кожний період свого існування Школа успішно задовольняла поставлені перед нею завдання.

Умовно можна виділити п’ять періодів розвитку Школи (табл. 1). Найбільш вагомі її здобутки систематизовано в таблиці 2 та розкрито за текстом статті.

Таблиця 1. *Періодизація розвитку науково-практичної школи бухгалтерського обліку у сільському господарстві при національному науковому центрі “Інституті аграрної економіки”*

<i>№ n/n</i>	<i>Періоди</i>	<i>Керівник Школи</i>
1.	Період становлення наукової школи з 1956р. по 1968р.	Німчинов Прокопій Петрович Бугуцький Олексій Андрійович
2.	Період посилення облікового забезпечення економічної роботи та управління сільськогосподарськими підприємствами з 1968р. по 1979р.	Ящук Микола Артемович
3.	Період всесоюзного визнання Школи з 1979р. по 1989р.	Саблук Петро Трохимович
4.	Період нормативного та методичного забезпечення становлення національного галузевого обліку і звітності з 1989р. по 2001р.	Дем'яненко Микола Якович
5.	Період адаптації до галузевих вимог міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та звітності з 2001р. по цей час	Жук Валерій Миколайович

Таблиця 2. *Перелік найбільш вагомих наукових розробок науково-практичної Школи з бухгалтерського обліку при Інституті аграрної економіки*

<i>№ n/n</i>	<i>Найбільш вагомі наукові розробки</i>
1.	Розробка плану рахунків для сільськогосподарських підприємств
2.	Теоретичне обґрунтування та розробка практичних положень по визначенню собівартості виробництва сільськогосподарської продукції (робіт, послуг)
3.	Розробка форм обліку: Журнал-Головної, Журнально-ордерної та комп'ютеризованої для сільськогосподарських підприємств. Запровадження сальдового методу обліку ТМЦ та сільськогосподарської продукції
4.	Розробка системного обліку для фермерських господарств
5.	Підготовка Альбому форм первинних документів та Інструкції по їх заповненню
6.	Впровадження нормативного методу обліку та планування витрат. Застосування чекової форми обліку і контролю
7.	Створення науково-облікових служб підприємств АПК та розробка нових функціональних обов'язків бухгалтерів-економістів
8.	Започаткування основ аналізу господарської діяльності в АПК
9.	Розробка Концепції реформування обліку і звітності в ринкових умовах та адаптування до галузевих вимог міжнародних стандартів
10.	Формування галузевої системи звітності
11.	Науково-методичне та організаційне забезпечення становлення та розвитку ревізії і контролю, аудиту і аудиторської діяльності в АПК
12.	Бухгалтерське забезпечення майнових та земельних відносин на селі
13.	Всесоюзна та всеукраїнська координація наукових досліджень, запровадження досвіду роботи профоб'єднань бухгалтерів та вирішення питань підвищення їх кваліфікації та сертифікації
14.	Доведення наукових розробок до практики через підготовку щомісячного міжнародного науково-виробничого журналу “Облік і фінанси АПК”

1. Становлення науково-практичної школи бухгалтерського обліку у сільському господарстві започатковано в Інституті у 1956 році у відділі статистики та обліку Українського науково-дослідного інституту економіки і організації сільського господарства. Тоді під керівництвом Прокопія Петровича Німчинова відділом зроблено значний внесок в розвиток теорії бухгалтерського обліку у сільському господарстві. Було розроблено новий план рахунків та Інструкція по його застосуванню, яким передбачалось: введення замість існуючих 20 (на яких велись записи про натуральні витрати та доходи) 40 рахунків для записів операцій у вартісній оцінці.

У книзі *П.П.Німчинова “Новая система колхозного учета”* [12] було висвітлено **концепцію** побудови нового плану рахунків, подавались нові облікові реєстри, первинні і зведені документи та новий бланк річного звіту. Пізніше Інститут прийняв участь в розробці всіх типових планів рахунків для підприємств АПК СРСР та України.

2. Інститутом було закладено методологічні принципи калькулювання собівартості: облік таких вартісних категорій, як витрати і доходи; розроблено методику визначення собівартості продукції і рентабельності колгоспного виробництва; вдосконалено та доповнено систему аналітичних показників господарської діяльності колгоспів; розроблено принципи та порядок розподілу витрат між основною, побічною та супутньою продукцією. П.П.Німчинов видає “Методику исчисления себестоимости продукции в колхозах” (К.: Изд-во УАСХН, 1960) – у співавт. із О.О.Сторожуком, директором Інституту на той час.

Результати цієї роботи узагальнені і в багатьох інших **працях** [9, 14, 15].

Пізніше, коли Школою керував Петро Трохимович Саблук до цього напрямку досліджень:

–внесені суттєві зміни та доопрацьовано з урахуванням нових вимог **Інструкцію по плануванню, обліку та розрахунку собівартості продукції сільськогосподарських підприємств** [2];

–розроблено **“Основные положения по планированию, учету и исчислению себестоимости продукции сельскохозяйственных предприятий”** [23];

–підготовлено **Рекомендации по внедрению нормативного метода учета затрат на производство сельскохозяйственной продукции (работ, услуг)** [19].

В сучасний період активну участь у роботі по даній проблемі приймав провідний науковий співробітник **Валерій Борисович Моссаковський**, який виконував обов’язки завідуючого сектором обліку і аналізу переробних та обслуговуючих підприємств (1990-1994 рр.). **Це знайшло відображення у:**

– Типовому положенні з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств (затверджені постановою КМУ № 452 від 23.03.1996 р.)

– Методичних рекомендаціях з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств (затверджені наказом МінАП № 132 від 18.05.2001 р.).

3. Відповідно до розробленого плану рахунків Інститутом було розроблено і реєстри за Журнал-Головною формою обліку: книги обліку витрат, книги обліку доходів та книги обліку реалізації продукції. Розроблено новий бланк річного звіту. Розроблено системи облікового забезпечення для переведення колгоспів України на госпрозрахунок [10, 11, 16].

На зміну журнал-Головній формі було **вдосконалено Журнально-ордерну форму** для ведення обліку у сільському господарстві. Науковцями нашого Інституту Ящук М.А., Моссаковським В.Б., Суком Л.К. за участі начальника управління обліку та звітності Міністерства сільського господарства Пуцова І.А. (1967 р.) журнально-ордерну форму обліку було впроваджено у колгоспах і радгоспах України. Підготовлено **комплект бухгалтерських реєстрів та Методичні рекомендації по застосуванню журнально-ордерної форми обліку**. Після схвалення Міністерством сільського господарства СРСР журнально-ордерну форму стали використовувати всі підприємства (Ящук М.А., Моссаковський В.Б., Сук Л.К., Пуцов І.А. *Методичні вказівки по застосуванню журнально-ордерної форми обліку в колгоспах і радгоспах*. - К.: УкрНИИНТИ, 1967. - 2,0 д.а.; Ящук М.А., Моссаковський В.Б., Сук Л.К. *Комплект бухгалтерских регистров по журнально-ордерной форме учета*. Укр. отд. изд-ва "Статистика", К., 1967 ; В.Б. *Наскрізна задача по журнально-ордерній формі рахівництва та короткі вказівки по її виконанню*. К.: Вид-во "Урожай", 1970. (у співавт. Ящук М.А., Сук Л.К.) – 9.2 друк .арк.; *Науково-дослідна роботи "Розробка журнально-ордерної форми обліку в колгоспах і радгоспах Української РСР" (1969 р.)*.

У 1969 р. журнально-ордерна форма рахівництва була збагачена напрацюваннями нашої Школи щодо запровадження **сальдового методу обліку матеріальних цінностей**, що давало змогу значно прискорити заповнення бухгалтерських реєстрів, отримувати більш оперативну інформацію про рух та наявність цінностей для аналізу та контролю за виконанням госпрозрахункових завдань [7].

З часом ця форма обліку постійно удосконалювалась і у 2001 році за участі наших співробітників Міністерством аграрної політики було затверджено **Інструкцію з ведення обліку за журнально-ордерною формою (наказ № 49 від 7 березня 2001 року)**, в якій наведено схеми ведення обліку за цією формою в умовах дії нового плану рахунків та національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

Вагомий вклад Інституту і у розробці комп'ютеризованих форм обліку.

За цим напрямком Школа брала участь у підготовці науково-дослідної роботи: *“Розробка методики ведення бухгалтерського обліку в радгоспах із застосуванням лічильно-перфораційних машин” (1966 р.)*. Одночасно **Кошляком Миколою Даниловичем** здійснювались перші напрацювання із **застосування механізованого обліку** на республіканській машинолічильній станції. Було розроблено єдиний проект, систему документування, коди облікових номенклатур та вихідні машинограми [4].

В сучасний період цей напрям досліджень здійснюється під керівництвом Михайла Федоровича Кропивка.

4. Школа під керівництвом Дем'яненка М.Я. однією з перших звернула увагу на необхідність розробки спрощеної системи обліку для фермерських господарств, спочатку як для орендних, а з часом і самостійних господарських формувань. Усі методичні розробки колективу по спрощеному обліку знайшли відображення на рівні нормативних галузевих методик:

– Методичні рекомендації з організації та ведення бухгалтерського обліку в селянських (фермерських) господарствах (наказ МінАП № 189 від 02.07.2001 р.);

– Інструкція по веденню бухгалтерського обліку в селянських (фермерських) господарствах (затверджено наказом МСГП України від 5.03.1997 р. № 34);

– Облікові реєстри для ведення обліку в селянських (фермерських) господарствах (затверджено наказом МСГП України від 5.03.1997 р. № 34);

– Бухгалтерський облік та звітність в селянських (фермерських) господарствах. УААН, ІАЕ. – К., – 1995. – 116 с.

Новий підхід до методології обліку академіком М.Я. Дем'яненком реалізовано через застосування моделі “витрати-випуск”, яка закладена в національних стандартах обліку з орієнтацією на міжнародні стандарти, а для сільського господарства застосовується з 1991 р. в обліку фермерських господарств.

5. Школою розроблено **Концепцію “Удосконалення первинного та оперативного обліку в колгоспах” (1964 р.)**.

М.А.Ящук у 1966 р. опубліковано монографію *“Організація первинного обліку при внутрігосподарському розрахунку в колгоспах”*, вид-во “Урожай”, К., 1966 р. та *“Організація первинного обліку при внутрігосподарському розрахунку в колгоспах”*, вид-во “Урожай”, – у 1970 році.

Пізніше, під керівництвом П.Т.Саблука розроблено пропозиції щодо удосконалення обліково-аналітичної інформації та її раціонального використання, а також підготовлено **Альбом уніфікованих форм первинних**

документів для підприємств Держагропрому СРСР з питань обліку основних засобів, виробничих запасів, оплати праці, виробничих витрат, фінансової діяльності, в результаті чого було значно скорочено кількість первинних облікових документів [6,17].

На цей час, спільно з Харківським НАУ, КНЕУ, НАУ, ЖДТУ та іншими вузами, працюємо над розробкою нового Альбому форм первинних документів та Інструкції по їх застосуванню в різних формах господарювання на селі.

6. В дослідженнях щодо запровадження нормативного методу обліку і планування науковці Інституту активно співпрацювали з викладачами кафедри бухгалтерського обліку Київського інституту народного господарства ім. Д.С. Коротченка під керівництвом Ю.Я. Литвина. Виробнича перевірка напрацювань відділу проходила в базовому колгоспі “Придніпровський” Обухівського району Київської області. Основні положення викладені в рекомендаціях [8, 24, 25].

Пізніше у сільському господарстві посилювались госпрозрахункові тенденції, створювались самостійні структурні одиниці на принципах самоокупності. Запроваджувалась чекова форма обліку і контролю.

Бухгалтерське забезпечення цих питань вирішувалось і в нашій Школі через підготовку **ряду практичних рекомендацій та посібників:**

– Методические рекомендации по организации чековой формы контроля внутрихозяйственных отношений и затрат в сельскохозяйственных предприятиях. – К.: УНИИЗ, 1986. – 113 с.

– Рекомендации по организации учета при арендных отношениях в сельском хозяйстве / Госагропром УССР. УНИИЭОСХ им. А.Г.Шлихтера. – К., 1990. – 51 с.

– Рекомендации по нормативно-чековой системе планирования, учета и контроля затрат на сельскохозяйственных предприятиях и в строительных организациях при внутрихозяйственном расчете / Ф.И.Васькин, В.С.Мамкин, П.Т.Саблук и др.; Госагропром СССР. Гл. упр. планир. соц. и экон. разв. агропром. компл. – М., 1987. - 39 с.

– Чековая форма контроля на сельскохозяйственных предприятиях: Практи.пособие / М.С.Игнатенко, П.И.Гайдуцкий, П.Т.Саблук и др. – К.: Урожай, 1987. – 176 с.

7.3 метою раціональної організації роботи спеціалістів на сільськогосподарських підприємствах створені планово-облікові служби. Останнє вимагало розроблення нових функціональних обов’язків спеціалістів облікових служб.

Крім того, здійснений перерозподіл деяких функцій обліку та передача їх у трудові колективи в зв'язку із запровадженням колективного підряду та переведення колективів на засади госпрозрахунку **За результатами роботи Школою опубліковано:**

– Основные положения об организации экономической работы в колхозах и совхозах: / П.Т.Саблук и др. Госагропром СССР. Гл. упр. планир. соц. и экон. разв. агропром. комплекса. – К., 1986. – 63 с.

– Примерное положение по организации экономической работы на сельскохозяйственных предприятиях /П.Т.Саблук и другие. Госагропром СССР. Гл.упр.планир. соц. и экон. разв. агропром. комплекса. – К., 1987. – 35 с.

– Методические рекомендации по организации единой экономической службы сельскохозяйственного предприятия // П.Т.Саблук, Н.Я.Демьяненко и др. ЮО ВАСХНИЛ. УНИИЭОСХ им. А.Г.Шлихтера. – К., 1989. – 42 с.

– Рекомендации по учету при кооперативной форме организации производства в сельском хозяйстве / ИАЭ им. А.Г.Шлихтера УААН, 1992 г. – 70 с.

8. За часів керування відділом П.Т.Саблуком напрацьована значна науково-практична база по методиці та методології економічного аналізу в сільськогосподарських підприємствах.

Найбільш вагомі результати досліджень викладені в рекомендаціях:

– Методические рекомендации по оперативному экономическому анализу в животноводстве /П.Т.Саблук (рук.); М-во сел. хоз-ва УССР. М-во совх. УССР, ЮО ВАСХНИЛ, УНИИЭОСХ им. А.Г.Шлихтера. – К., 1981. – 61 с.;

– Методические рекомендации по анализу итогов деятельности сельскохозяйственного предприятия за год (Л.А.Артикульный, Б.Ф.Беспалый, П.Т.Саблук и др. ЮО ВАСХНИЛ, УНИИЭОСХ им. А.Г.Шлихтера. – К., 1982. – 220 с.

9. У зв'язку з обранням Україною незалежності постало питання про напрацювання національної нормативно-законодавчої бази з методології бухгалтерського обліку, що співпало з розвитком ринкових перетворень в економіці.

Основні положення цих досліджень під керівництвом М.Я. Дем'яненка, знайшли відображення в **постанові Кабінету Міністрів України від 4.05.1993 р. № 326 “Про Концепцію побудови національної статистики України та Державну програму переходу на міжнародну систему обліку і статистики” та ряді інших важливих державних документів.**

Зміни у формах господарювання, запровадження ринкових принципів в економіці вимагало Концептуальних розробок щодо реформування обліку. **На цю вимогу часу відділом підготовлено:**

– Концепция организации бухгалтерського учета и контроля в аграрном секторе при рыночных отношениях / М.Я.Демьяненко и др. УААН, ИАЭ им. А.Г.Шлихтера, К.: 1992. - 46 с.

– Концепція організації обліку при використанні комп'ютерної техніки в сільськогосподарських підприємствах України / М.Ф. Кропивко, М.Я. Дем'яненко, В.Б. Моссаковський та ін.; Ін-т аграрн. екон. ім. А.Г.Шліхтера УААН. – К., 1994. – 408 с.

За результатами досліджень Інститутом послідовно відстоюється позиція щодо **врахування галузевих особливостей в чинному законодавстві України з бухгалтерського обліку, фінансової, податкової та статистичної звітності, П(С)БО.**

В 2003 році Школою проведено міжнародну науково-практичну конференцію “Реформування обліку, звітності та аудиту в системі АПК України: стан та перспективи”. За її результатами направлені звернення та конкретні пропозиції змін до нормативних документів Кабінету Міністрів, Верховної Ради, Мінфіну, Держкомстату та до Мінагрополітики. **Видано три томи тез та виступів, в т.ч. “Проблеми адаптації бухгалтерського обліку АПК України до міжнародних правил та вимог”** за редакцією П.Т.Саблука, М.Я.Дем'яненка, В.М.Жука (К. : ІАЕ, 2003. – 182 с.).

На початку 2004 року підготовлено трьохтомний **Посібник “Бухгалтерський облік на підприємствах АПК”**, загальним об'ємом більше 135 ум. друк. арк., в т.ч. том I “Посібник по застосуванню нормативно-методичних документів з бухгалтерського обліку в Україні /за ред. В.М.Пархоменка та В.М.Жука. К.: ІАЕ УААН, 2004, – 826 с., де вперше в Україні були подані рекомендації та коментарі по застосуванню національних П(С)БО в агропромисловому виробництві.

Слід визнати, нам не вдалося відстояти інтереси галузі при прискореному прийнятті Україною міжнародних (транснаціональних) правил в обліку. Проте, з включенням в 2005 році до складу Методичної ради з бухгалтерського обліку Мінфіну заступника директора Інституту Дем'яненка М.Я., відділ отримав можливість впливати на хід реформування обліку. Так, нами **в 2005 році розгорнуто чи не єдину дискусію щодо прийняття П(С)БО.** В Журналі “Облік і фінанси АПК” № 3, 4, 5 за 2005 рік опубліковано відкритий лист до Мінагрополітики та Мінфіну **щодо прийняття П(С)БО “Біологічні активи”** та ряд статей. Від відділу до Методологічної Ради з бухгалтерського обліку постійно направляються пропозиції і щодо інших П(С)БО.

10. Дослідженнями обґрунтовано, що **звітність є головною ланкою у вирішенні не тільки проблем дієвого реформування обліку, але і основою відновлення ефективної економічної роботи на підприємствах АПК.**

На адресу Мінфіну, Мінагрополітики та Держкомстату від Інституту постійно подаються пропозиції щодо подолання проблеми розбалансованості різних видів звітності, її безсистемного характеру, проблем її достовірності, проблем її обробки і оперативного використання в управлінні і т. ін.

За нашими пропозиціями з 2002 року **відновлено звітність щодо основних економічних показників роботи сільгосппідприємств (ф. 50-сг)**. В 2004 році спільно з Держкомстатом ми вдосконалили форму 50-сг з метою визначення повної собівартості виробництва сільгосппродукції, визначення ефективності впливу бюджетної підтримки товаровиробника та інших важливих питань.

В 2004 році відділом передано до Кабінету Міністрів України, Мінфіну, Мінагрополітики та Держкомстату **Концепцію побудови річної бухгалтерської звітності сільгосппідприємств, що включає і саму форму Річного звіту та Інструкцію по його заповненню** (“Річна бухгалтерська звітність сільськогосподарських підприємств” (К.: ІАЕ УААН, 2003. - 162 с.).

Окрім того, **Школою щорічно з 2000 року видаються унікальні методичні рекомендації**, що забезпечують практичне складання і подання звітності. Так, в Методичних рекомендаціях по складанню бухгалтерської звітності підприємствами АПК за 2005 рік (опубліковані в № 1/2006 р. Журналу “Облік і фінанси АПК”) ми **вперше в Україні подали рекомендації по складанню Додатку до річної звітності “Інформація за сегментами”**.

11. Вдосконалення методики та способів ревізії і контролю діяльності сільськогосподарських підприємств досліджувалось Школою спільно з **Павлом Івановичем Гайдуцьким** та **Францом Францовичем Бутинцем**. П.І.Гайдуцьким у 1990 році була захищена дисертація *"Аналіз і контроль міжгалузевої господарської діяльності агропромислових формувань"* /Дисерт. на здобуття вчен. ступеня докт. екон. наук /М-во вищої та спец. освіт. УРСР. КІНГ ім. Д.С.Коротченко. – К., 1990. Ф.Ф.Бутинець захистив дисертацію на тему *"Проблеми господарського контролю і ревізії в сільському господарстві"* /Дисерт. на здобуття вчен. ступеня докт. екон. наук / М-во вищої та спец. Освіт. УРСР КІНГ ім. Д.С.Коротченко. – К., 1987. **З 1984р. по 1993р.** Бутинець Ф.Ф. працював у Житомирському підрозділі Інституту і здійснив вагомий вклад в обґрунтування Школою форм і методів економічного контролю, функцій і організації ревізійної роботи. Довгий час Ф.Ф.Бутинець був членом вченої ради в УкрНДІЕАПП ім. О.Г.Шліхтера по захисту кандидатських дисертацій. Окрім того, **Школою підготовлено:**

– Рекомендации по организации внутривозвещественного контроля и деятельности ревизионных комиссий в колхозах: Проект / П.Т.Саблук и др.; Мин-во сел.хоз-ва УССР. УНИИЭОСХ им. А.Г.Шлихтера. – К., 1984. – 92 с.;

– Методические рекомендации по контролю и ревизии деятельности межхозяйственных формирований в условиях агропромышленных объединений / П.И.Гайдуцкий, А.М.Герасимович, П.Т.Саблук и др.; УНИИЭОСХ им. А.Г.Шлихтера. УСХА. – К. 1986. – 128 с.

Пізніше цими питаннями у Школі займалась окрема група ринку цінних паперів та аудиту. **В науково-методичному забезпеченні групою підготовлено:**

– Концепцію створення та розвитку аудиту по обслуговуванню агропромислового комплексу України (ДОП, ІАЕ УААН, 1995. - 32 с.);

– Навчальні видання “Економічний контроль на сільськогосподарських підприємствах” (К., “Урожай”, 1994, 268 с.) та “Аудит і аудиторська діяльність” (К.: Урожай, 1996. - 256 с.), за ред. зав. кафедри обліку і аудиту НАУ Л.С.Шатковської, яка відіграла значну роль в становленні у Школі досліджень з аудиту.

– Збірник нормативних актів та рекомендацій щодо створення та розвитку аудиту по обслуговуванню підприємств АПК (ДОП, ІАЕ УААН, 1995, 93 с.);

– Проекти змін та доповнень до Закону України “Про аудиторську діяльність”, що були прийняті Верховною Радою України;

Науково-методичні напрацювання забезпечили вагомий вклад групи в організацію становлення галузевого аудиту:

– За рішенням Мінсільгосппроду України в 1995 році на базі ІАЕ УААН було підготовлено і сертифіковано групу аудиторів з усіх аграрних регіонів, які згодом започаткували створення аудиторських фірм з аграрною спеціалізацією;

– з 1997 року проблеми галузевого аудиту включені до роботи науково-методичної Ради з обліку та аудиту в АПК при Мінсільгосппроді України, членами якої були майже всі наукові співробітники групи.

До сьогоденного часу дослідження проблем аудиту в АПК є важливою складовою роботи Інституту. Науково-методичні розробки перевіряються практикою роботи створеної у 1993 році науковцями аудиторської фірми “Фінанси-Аудит-Приватизація”.

12. В стінах Інституту також вирішувались питання обліку процесів приватизації та реформування колишніх радгоспів і колгоспів, організації обліку майнових та земельних відносин в новоутворених підприємствах. **Зокрема, співробітниками відділу підготовлені:**

– відповідні **Накази Мінагрополітики** щодо інвентаризації, визначення розміру пайового фонду, відображення в обліку реформування, оренди тощо (в період 2000-2002 рр. цим активно займався Моссаковський В.Б.);

– Посібник *“Бухгалтерське та податкове забезпечення майнових і земельних відносин у новостворених сільськогосподарських підприємствах (за ред. П.І.Гайдуцького та П.Т.Саблука, К. ІАЕ УААН, 2002. - 407 с.);*

– *Рекомендації з врегулювання майнових і земельних відносин в сільськогосподарському бізнесі: документальне оформлення, облік і оподаткування* (за ред. В.М.Жука та І.Б.Садовської), затверджені Мінагрополітики) та опубліковані в журналі “Облік і фінанси АПК № 5/2005 р.

13. З часу заснування Інституту, як головного наукового центру з економічних досліджень з економіки сільського господарства України, на нього покладалась функція *координації наукових досліджень* серед наукових організацій (науково-дослідних інститутів, ВУЗів, дослідних станцій), органів управління сільським господарством. Проте, найбільш зорганізувати дану роботу відділ зумів під керівництвом П.Т. Саблука, що засвідчувало високий рівень кваліфікації науковців Інституту на той час.

Пізніше зусилля відділу під керівництвом П.Т. Саблука визнано на самому високому рівні СРСР і *Постановою Ради Міністрів СРСР від 20.03.1986 р. “Про удосконалення економічного механізму господарювання в агропромисловому комплексі держави”*, головною організацією по координації виконання наукових досліджень з проблем бухгалтерського обліку, звітності, контролю та аналізу визначений сектор бухгалтерського обліку і аналізу діяльності сільськогосподарських підприємств Українського науково-дослідного інституту економіки і організації сільського господарства ім. О.Г.Шліхтера [22].

З 90-х років минулого століття неоцінений вклад в розвиток Школи проведено управлінням організації бухгалтерського обліку і звітності Мінсільгосппроду України на чолі з Михайлом Степановичем Ігнатенком, Михайлом Миколайовичем Титаренком, Борисом Михайловичем Куликом.

В 1992 році нами, вперше в Україні, створено при Мінсільгосппроді науково- методичний центр “Облік в АПК” завданнями якого було визначення напрямів досліджень, координація наробок, їх розгляд і затвердження. Центр, хоч і під іншими назвами, успішно діє при Міністерстві до цього часу. До Центру входили і входять керівники бухгалтерських служб системи Міністерства, провідні вчені, бухгалтери найуспішніших підприємств. Організаційна робота Центру завжди покладалась на нашу Школу і регулювалась спільними наказами по Міністерству та Президії УААН.

Глобалізація економіки, постіндустріальний розвиток країн збільшує вплив професійних об'єднань бухгалтерів як в розвинутих країнах, так і на міжнародному рівні. У зв'язку з цим ми обґрунтували необхідність та провели науково-методичні та організаційні заходи по створенню в 2003 році Федерації аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України /далі - Федерація/. Членами Федерації стало близько тисячі бухгалтерів та фінансистів АПК України.

На сьогоднішній день Федерація: пройшла визнання як на національному, так і міжнародному рівнях. Вона є членом Громадських Рад при Мінфіні та Мінагрополітики України. Співпрацює з іншими професійними об'єднаннями – САУ, ФПБАУ. **З січня 2005 року Федерація є асоційованим членом Євразійської Ради сертифікованих бухгалтерів і аудиторів (відділення МФБ).**

14. З 2004 року відділ спільно з Федерацією та провідними аграрними і харчовими вищими навчальними закладами щомісячно випускає міжнародний науково-виробничий журнал “Облік і фінанси АПК”. Рішенням Президії ВАК України від 15.12.2004 р. № 3-05/11 Журнал внесено в перелік фахових видань в галузі економічних наук.

Сьогодні у Школі створено окрему бібліотеку, формується електронна база даних. Школа має сторінку "Облік і фінанси АПК" на веб-сайті Мінагрополітики.

Вищевикладене дає нам підстави стверджувати про наявність і дієвість роботи в Інституті науково-практичної школи бухгалтерського обліку у сільському господарстві України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вчені економісти-аграрники. Книга п'ята, част. 1,2 Упорядник і відповідальний за випуск О.В.Шатько. – К.: Аграрна наука. – 2001. – 448 с.
2. Інструкція по плануванню, обліку та розрахунку собівартості продукції сільськогосподарських підприємств, затверджена Держагропромом СРСР 23.12.1986 р.) / Планирование и учет в с. –х. предпр., 1987, № 5.
3. Кирейцев Г.Г. Методологические аспекты развития учета в сельском хозяйстве // Планирование и учет в сельскохозяйственных предприятиях. – 1985. - № 1. – С.30-32.
4. Кошляк Н.Д. Механизация учета в колхозах и совхозах. – М.: Госстатиздат, 1961. – 64 с.
5. Литвин Ю.Я. Теоретические основы нормативного метода учета затрат на производство в сельском хозяйстве (учебное пособие). – К. – 1970. – 136 с.
6. Методика исследования и разработка унифицированных форм первичных документов для системы агропромышленного комплекса / Е.С.Барановский, Г.Г.Кирейцев, П.Т.Саблук и др. Госагропром СССР. УСХА. – К., 1987. – 22 с.

7. Моссаковський В.Б., Шваб В. Сальдовий метод обліку матеріальних цінностей при журнально-ордерній формі рахівництва. ВДНГ УРСР, 1969. С.3.
8. Науково-дослідна робота “Удосконалення методології розрахунку собівартості витрат виробництва в сільському господарстві” (1969 р.).
9. Немчинов П.П. Анализ хозяйственной деятельности колхозов. – К.: Общество по распространению политических и научных знаний УССР, 1957. - 48 с.
10. Немчинов П.П., Грабова Н.Н., Литвин Ю.Я. Бухгалтерский учет в сельском хозяйстве с основами учета в других отраслях народного хозяйства. - М.: Статистика, 1970. – 576 с.
11. Немчинов П.П., Литвин Ю.Я., Линник В.Г. Бухгалтерский учет в сельском хозяйстве с основами учета в других отраслях народного хозяйства: Учебник для ВУЗов. - М.: Статистика, 1978. – 439 с.
12. Немчинов П.П. Новая система колхозного учета.- Изд-во Львовского университета. – Львов. – 1960. – 324 с.
13. Немчинов П.П. “Новый план счетов для колхозов” //Вопросы экономики сельского хозяйства Украины, № 2, 1958 г.
14. Немчинов П.П. Об учете затрат и доходов в колхозах. - М.: Сельхозгиз, 1958. - 180 с.
15. Немчинов П.П. Основные положения учета затрат и доходов в колхозах (применительно к исчислению себестоимости продукции и рентабельности колхозного производства). - К.: Сельхозиздат УССР, 1957. - 151 с.
16. Немчинов П.П. Загальна теорія бухгалтерського обліку. – К.: Вища школа, 1977 р. – 240 с.
17. Первичный учет и чековая форма контроля затрат при внутрихозяйственном расчете / М.С.Игнатенко, П.Т.Саблук, П.И.Валько; под ред В.П.Сытника. – К., Урожай, 1987. – 56с. - Внедрение экон. методов хозяйствования АПК: самоуправление, хозрасчет, коллективный подряд.
18. Рекомендации по внедрению внутрихозяйственного расчета в опытных, учебно-опытных хозяйствах и семеноводческих совхозах Министерства сельского хозяйства УССР. За ред.- К.: МСХ УССР, 1962.
19. Рекомендации по внедрению нормативного метода учета затрат на производство сельскохозяйственной продукции (работ, услуг). П.Т.Саблук, Н.С.Дроздов, Ю.Я.Литвин; ЮО ВАСХНИЛ. УНИИЭОСХ им. А.Г. Шлихтера. – К., 1984. – 83 с.
20. Саблук П. Аграрна економіка і політика в Україні: підсумки минулого та погляд у майбутнє. Науково-популярні нариси у трьох томах. – К.: Інститут аграрної економіки, 2001. – 432 с.

21. Саблук Петро Трохимович: Бібліограф. покажч. наук. праць за 1965-2000 рр. /УААН. Ін-т аграр. економіки; Упорядн.: Л.Г.Сливкіна, Л.О.Степаненко, Г.М.Пустовіт; Наук. ред. В.Я.Месель-Веселяк, М.М.Федоров; Авт. вступ . Фесина А.А. – К.: ІАЕ УААН, 2001. – 131 с.

22. Саблук П.Т. О направлениях исследований по учету, контролю и анализу // Планирование и учет в сельскохозяйственных предприятиях. – 1987. - № 3. – С. 8-12.

23. Саблук П.Т., Дробот В.И. Основные положения по планированию, учету и исчислению себестоимости продукции сельскохозяйственных предприятий //Справочник по планированию в агропромышленном комплексе. – К., 1991. – Разд.3. – С. 130-45.

24. Ящук М.А. Нормативный учет затрат и анализ себестоимости сельскохозяйственной продукции. – М.: Финансы и статистика, 1981.

25. Ящук Н.А. О нормативном методе планирования и учета затрат производства //Учет и финансы в колхозах и совхозах, № 11, К., 1969.

26. Ящук М.А. Оперативный анализ в колхозе //Методика анализа хозяйственной деятельности колхозов. - М.: Колос, 1973. - 1,5 д.а.

27. Ящук М.А. Удосконалення первинного обліку в колгоспах при внутрішньогосподарському розрахунку /Економіка и организация сельского хозяйства. Межведомственный сборник УНИИЭОСХ, вып. № 2, К.: Урожай. – 1964.